Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

30.5.2017 HE 30/2017 vp

HO/Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Jenni Herrala

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

VASTINE LAUSUNTOIHIN; HALLITUKSEN ESITYS 30/2017 VP LAIKSI PUOLUSTUSVOIMISTA ANNETUN LAIN 47 §:N MUUTTAMISESTA

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle kuulemisten yhteydessä toimitettujen kirjallisten asiantuntijalausuntojen johdosta esitetään kunnioittavasti seuraavaa (kannanotot lihavoituina).

Yleisiä huomioita

”Vanhojen siviilien” eroamisikien nostaminen

JUKO ry, MPI ry, JHL ry, Pardia ry ja Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry eivät pidä perusteltuna ns. vanhojen siviilien eroamisiän nostoa. Vanhoilla siviileillä tarkoitetaan siviilivirkamiehiä, jotka kuuluivat aiempien eroamisikäsäännösten piiriin eli ovat tulleet Puolustusvoimien palvelukseen ennen 1.1.1993.

Järjestöjen lausunnoissa vedotaan vanhojen siviilien lukumäärään, eläkesäästön kertaluonteisuuteen, siihen, ettei eläkeiän nostoa voida perustella virkaura- tai vastaavilla syillä, siviileiden oikeuteen vanhuuseläkkeeseen eroamisiässä (JuEL voimaanpanolaki 7 §) sekä siihen, että vanhat siviilit eivät ole rinnastettavissa ammatillisiin eroamisikiin. Edelleen järjestöt tuovat esille puolustusvoimauudistuksen siviileitä koskeneet paikkakuntasiirrot.

Järjestöjen kielteisyys ehdotukselle perustuu lausuntojen mukaan julkisten alojen eläkelain voimaanpanolakiin (82/2016). Lain 7 §:n mukaan ”sen estämättä, mitä julkisten alojen eläkelaissa säädetään, muilla kuin mainitun lain 5 luvun mukaisen sotilaseläkeoikeuden piiriin kuuluvilla työntekijöillä, joille on jossakin muussa laissa säädetty alinta vanhuuseläkeikää alempi eroamisikä, on oikeus jäädä vähentämättömälle vanhuuseläkkeelle eroamisiän täytettyään”. Tähän säännökseen viitaten järjestöt katsovat, ettei vanhojen siviilien eroamisikiä voida nostaa ja että aiemmin säädetyn eroamisiän pysymiseen luottaen eräät vanhat siviilit olisivat suostuneet siirtymään puolustusvoimauudistuksessa toiselle paikkakunnalle.

Esityksen taustana on julkisten alojen eläkelain muutos eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä ja tuossa laissa valittu sääntelytapa tavoitteen saavuttamiseksi. Käsiteltävänä oleva lakimuutos toteutettaisiin julkisten alojen eläkelain sääntelymallin mukaisesti.

Valtiovarainministeriö on ohjauskirjeellään tammikuussa 2016 edellyttänyt hallinnonalojen toimivaltaan kuuluvien eroamisikien nostamista siten, että

Postiosoite Puolustusministeriö PL 31 FI-00131 Helsinki Finland
Käyntiosoite Eteläinen Makasiinikatu 8 A 00130 Helsinki Finland
Puhelin (09) 16001 Internat. +358 9 16001
Faksi (09) 160 88244 Internat. +358 9 160 88244
s-posti, internet puolustusministerio@defmin.fi www.defmin.fi

eläkelaki vaikuttaa yhdenvertaisesti kaikkiin henkilöstöryhmiin. Yhdenvertaisuusvaatimuksesta ei esitystä valmisteltaessa ole katsottu mahdolliseksi poiketa lukumäärän tai virkaurien erilaisuuden vuoksi.

Siviilien siirtymisestä puolustusvoimauudistuksessa on todettava, että Pääesikunnalta saadun selvityksen mukaan 11 siviiliä siirtyi siten, että asuu uudella palveluspaikkakunnalla erossa perheestään. Heillä kaikilla nykyiseen eroamisikään on aikaa useampi vuosi eli päätös siirtymisestä on ilmeisesti perustunut muihin tekijöihin kuin jäljellä olevan palvelusajan lyhyyteen.

<u>”Vanhojen erikoisupseerien” eroamisikien nostaminen</u>

JUKO ry, MPI ry, MTTL ry, PVDI ry ja Pardia ry ovat vastustaneet esitystä ns. vanhojen erikoisupseerien osalta. Vanhoilla erikoisupseereilla tarkoitetaan erikoisupseereja, jotka ovat olleet Puolustusvoimien palveluksessa jo vuoden 1996 lopussa. Noin 145 sellaisella erikoisupseerilla, joilla on nyt 60 vuoden eroamisikä, ei täyty julkisten alojen eläkelain voimaanpanolaissa edellytetty 30 tai 31 vuoden palvelusaikavaatimus. He saavuttavat eläkeoikeutensa eroamisiässä, jota ehdotetaan nostettavaksi portaittain 60 vuodesta 62 vuoteen. Näiden erikoisupseerien eläkkeelle siirtymisen myöhennys on keskimäärin 18 kuukautta, vaihteluvälin ollessa nollasta 24:ään kuukautta.

Järjestöt vetoavat myös kyseisen henkilöstöryhmän asevelvollisuusikään eli siihen, että henkilön täyttäessä 60 vuotta hänen sodan ajan tehtäväänsä tulee sijoittaa uusi henkilö. Edelleen järjestöt toteavat, että eläkeoikeusajan myöhentyminen pienentää eräiden vanhojen erikoisupseerien eläkettä elinaikakertoimen vaikutuksesta.

Valtiovarainministeriö on ohjauskirjeellään tammikuussa 2016 edellyttänyt hallinnonalojen toimivaltaan kuuluvien eroamisikien nostamista siten, että eläkelaki vaikuttaa yhdenvertaisesti kaikkiin henkilöstöryhmiin. Yhdenvertaisuusvaatimuksesta ei esitystä valmisteltaessa ole katsottu mahdolliseksi poiketa lukumäärän tai virkaurien erilaisuuden vuoksi.

Erikoisupseerit ovat tulleet puolustusvoimien palvelukseen muita sotilaita vanhempina. Heidän eläkekarttumansa jää pääsääntöisesti alle enimmäiskarttuman, koska palveluvuosia ei ehdi kertyä riittävästi ennen eroamisikää. Muutamissa tapauksissa eroamisikään mennessä karttunut eläke on jäänyt niin pieneksi, että henkilö on joutunut ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi saadakseen eläkkeen lisäksi soviteltua työmarkkinatukea. Palvelusajan piteneminen ei siis ole yksiselitteisesti kielteinen vaikutuksiltaan.

Puolustusvoimien palkattu henkilöstö on sodan ajan tehtävissään virkasuhteensa, ei asevelvollisuuslain, nojalla. Näin ollen asevelvollisuuslain mukaisen asevelvollisuusiän täyttyminen ei estä yli 60 -vuotiaiden erikoisupseerien käyttämistä sodan ajan tehtäviinsä.

Esityksellä ei ole vaikutusta eläkeoikeuden syntymiseen tai elinaikakertoimeen. Esityksessä kohdellaan kaikkia henkilöstöryhmiä yhdenvertaisesti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8 A
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
(09) 16001
Internat. +358 9 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
puolustusministerio@defmin.fi
www.defmin.fi

Puolustusvoimien ylimmät sotilasvirat

Upseeriliitto ry katsoo, että ylimpien sotilasvirkojen osalta eroamisikää ei tulisi korottaa.

Valtiovarainministeriö on ohjauskirjeellään tammikuussa 2016 edellyttänyt hallinnonalojen toimivaltaan kuuluvien eroamisikien nostamista siten, että eläkelaki vaikuttaa yhdenvertaisesti kaikkiin henkilöstöryhmiin.

Palveleminen yli henkilökohtaisen eroamisiän

Aliupseeriliitto ry on lausunut, että aliupseereille tulisi säilyttää mahdollisuus palvella yli henkilökohtaisen eroamisiän niissä tapauksissa, joissa eroamisikä on alhaisempi kuin julkisten alojen eläkelain määrittelemä 57 vuotta.

Osana valtion eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta sotilaseläkesäännöksiä muutettiin vuoden 1995 alusta lukien. Eläkeuudistuksen takia Puolustusvoimissa on edelleen poikkeuksia yleisistä eroamisikärajoista. Uudistuksen siirtymäkauden järjestelyistä johtuen oli aiheutumassa tilanteita, että henkilön olisi ollut pakko erota, vaikkei täyttä eläkettä ollut vielä ehtinyt kertyä. Tämä koski ennen vuoden 1995 eläkemuutosta värvätyn virassa palvelleita sotilaita ja eräitä muita virkamiehiä. Vuonna 2005 puolustusvoimista annettuun lakiin lisättiin 7a § (HE 199/2005), joka muuttumattomana siirtyi nykyisen lain 47 §:n 3 momentiksi. Säännöksen tarkoituksena oli mahdollistaa sotilasvirassa palvelevan palveluksen jatkaminen painavasta syystä. Esimerkkinä pykälässä tarkoitetusta painavasta syystä voisi olla tilanne, jossa virkamiehen eläkkeen karttuma olisi alle 60 prosenttia ja palvelussuhteen jatkumiselle olisi olemassa muutoinkin riittävät toiminnalliset perusteet. Eläkekarttuman pienuus ei sinällään anna virkamiehelle oikeutta jatkaa eroamisiän jälkeistä palveluaan, jos jatkomahdollisuuden myöntäminen ei ole pääesikunnan kannalta toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Näin ollen Puolustusvoimilla ei ole tarpeen poiketa edellä pykälässä säädetyistä eroamisikärajoista muiden, kuin vanhojen siirtymäsäännösten piiriin kuuluvien, siviilivirassa tai aliupseerin sotilasvirassa palvelevien osalta, joista jälkimmäisille voitaisiin myöntää oikeus jatkaa palvelua momentissa mainituin edellytyksin enintään sen kuukauden päättymiseen saakka, jonka aikana hän saavuttaa 55 vuoden eroamisiän.

Eroamisiän nostaminen ja Puolustusvoimien sodan ajan organisaatio

Upseeriliitto ry ja Päällystöliitto ry ovat lausunnoissaan tuoneet esille huolensa eläkelain ja käsiteltävänä olevan esityksen vaikutuksista Puolustusvoimien sodan ajan organisaatioon. Päällystöliiton lausunnon mukaan sotilasammatillinen reservi pienenee oleellisesti.

Sotilasammatillisesti koulutetun johtajareservin määrän pieneneminen johtuu julkisten alojen eläkelain voimaantulosta 1.1.2017 lukien. Ehdotettu eroamisikien nosto ei näin ollen enää vähentäisi ammattisotilasreservin määrää. Puolustusvoimain komentajat, kenraalit ja amiraalit sekä muut ylimmät upseerit ovat reservissä siihen asti, kun heidän toimintakykynsä sen mahdollistaa. Erikoisupseerit, aliupseerit ja niin sanotut vanhat siviilit palvelevat poikkeusoloissa ja sodan aikanakin rauhan ajan tehtäväänsä vastaavissa tehtävissä eivätkä eläkkeelle jäätyään kuulu johtajareserviin. Pääesikunta on

käynnistänyt suunnittelun ko. lakimuutoksen seurannaisvaikutusten hallitsemiseksi.

Eroavuudet eroamisiässä sukupuolen perusteella

Pardian lausunnossa on todettu, että eroavuudet eroamisiässä ainoastaan sukupuolen perusteella eivät täytä tasa-arvolain vaatimuksia. Naisten eroamisikä tulisi siksi laskea samaan tasoon miesten kanssa.

Niiltä osin, kun esitys vaikuttaa vuoden 1994 lopussa värvätyn ja nykyään aliupseerin sotilasvirassa tai Puolustusvoimien siviilivirassa palvelevaan, yhteensä noin 220:een henkilöön, heistä vajaat 40 on naisia ja loput noin 180 miehiä. Miesten eroamisikä olisi 52-57 vuotta ja naisten 62 vuotta. Miesten ja naisten ero johtuu siitä, että ilman pidemmälle ulottuvaa oikeutta naisten eläkekertymä jäisi merkittävästi miehiä matalammaksi, johtuen perhevapaista, joita ei aiemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaan pääsääntöisesti ole luettu sotilaseläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi.

Henkilöön siirtyminen toiseen virastoon tai laitokseen lain perusteella

Pardian lausunnon mukaan valtion rakennemuutosten johdosta lakeihin tulee sisältyä lausuma, jonka mukaan henkilön siirtyessä lain perusteella toiseen valtion virastoon tai laitokseen, siirtyvällä henkilöllä säilyisi aiempi eroamisikä ja oikeus eläkkeeseen sen perusteella.

Esityksen mukaan lain 47 §:n 2 ja 3 momenttia sovellettaisiin myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (229/2009) voimaantulosäännöksessä tarkoitettuun:
1) Puolustusvoimien virasta ennen vuoden 2008 alkua Puolustushallinnon palvelukeskuksen palvelukseen siirtyneeseen virkamieheen, joka on siirtynyt sen jälkeen Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseen; sekä
2) Puolustusvoimien virasta vuoden 2010 alkuun mennessä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseen siirtyneeseen virkamieheen.

Lain siirtymäsäännöksessä säädettäisiin siis tiedossa olevista siirtymisistä. Yleistä säännöstä henkilön eroamisiän ja alemman eläkkeen säilymisestä hänen siirtyessään lain perusteella toiseen valtion virastoon laitokseen ei voitane sisällyttää puolustusvoimista annettuun lakiin.

Muutokseen sopeutumisaika

MPHL ry:n lausunnon mukaan lakiehdotuksen vaikutuksiin ei ole riittävästi sopeutumisaikaa.

Puolustusvoimien henkilöstöjärjestöjä kuultiin esitysluonnoksesta puolustushallinnon henkilöstöpoliittisessa yhteistyöelimessä 27.10.2016. Lakiehdotus esiteltiin henkilöstöjärjestöille lausuntojen jälkeen nyt esitetyssä muodossa vielä vuoden 2016 lopulla. Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen eduskunnalle 6.4.2017. Vuonna 2018 eroamisiät nousevat kolmella kuukaudella, joten sopeutumisaikaa voidaan pitää riittävänä.

Yksityiskohtaisia huomioita

<u>Perustelukirjauksen nostaminen lakiin, 47 §:n 2 mom. 4 § kohta</u>

JHL ry on esittänyt, että yleisperusteluiden 1.2.1 lopussa oleva kirjaus siitä, että eroamisikiä nostettaisiin enintään kahdella vuodella ja enintään 65 vuoden eroamisikään saakka, jottei 47 §:n 2 momentin 4 f kohdan piirissä oleva henkilö joudu työskentelemään julkisten alojen eläkelain 10 §:n 9 kohdassa mainittua 65 vuoden vanhuuseläkkeen ikärajaa pidempään.

Asiasta on ehdotettu säädettäväksi JHL ry:n kuvaamalla tavalla esityksessä jo nyt eikä kohta vaatine tarkentamista.

<u>Lakiehdotuksen 47 §:n 3 mom. 8 kohta</u>

Upseeriliitto ry ja Keva esittävät, että esityksen 47 §:n 3 mom. 8 kohtaan lisätään ”vuonna 2025 tai sen jälkeen, eroamisikä nousee - -”.

Muutosehdotus on aiheellinen. Esitystä tehdä lisäys ko. kohtaan tuetaan.

Kevan lausunnossa todetaan, että lakiesityksessä ei ole säännöksiä sellaisten henkilöiden eroamisi’istä, jotka ovat syntyneet myöhemmin kuin nuorimmat 47 §:n 1 momentin 1 - 3 kohtien mukaisissa eroamisikien porrastuksissa nyt mainitut ikäluokat

Muutosehdotus ei ole tarpeen. Asia on esityksessä otettu huomioon luvussa ”1.5 Eroamisikien sopeuttaminen eliniän muutokseen”:
”Ensimmäistä kertaa sotilaan alin vanhuuseläkeikä vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vuonna 2027. Tällöin tarkistetaan niiden sotilaiden alinta vanhuuseläkeikää, jotka saavuttaisivat julkisten alojen eläkelain mukaisen alimman vanhuuseläkeikänsä vuonna 2030. Sotilaan alinta vanhuuseläkeikää tarkistetaan yhtä monella kuukaudella, kuin työntekijän eläkelain mukaista 65 vuoden alinta vanhuuseläkeikää tarkistetaan. Vahvistettava alin vanhuuseläkeikä voi kuitenkin poiketa edellisestä vahvistetusta alimmasta vanhuuseläkeiästä enintään kahdella kuukaudella. Vahvistettaessa alinta vanhuuseläkeikää ensimmäisen kerran vuodelle 2027 alin vahvistettava sotilaan alin vanhuuseläkeikä voi siis olla korkeintaan 57 vuotta ja 2 kuukautta ja vähintään 56 vuotta ja 10 kuukautta.

Tämän esityksen mukaisia eroamisikiä tarkistettaisiin alimman vanhuuseläkeiän tarkistusta vastaavasti siten, että tämän esityksen tavoitteen mukaisesti vältettäisiin tilanne, että palvelussuhde päättyy eroamisiässä ilman oikeutta vanhuuseläkkeeseen. Soveltamisen yksinkertaisuuden vuoksi ylimpien eli Puolustusvoimain komentajan, pääesikunnan päällikön, kenraalin, amiraalin, Puolustusvoimien pääinsinöörin, Puolustusvoimien ylilääkärin, everstin ja kommodorin, kenttäpiispan, sotilasyli-insinöörin, sotilasylilääkärin sekä sotilasprofessorin ja apulaissotilasprofessorin virkojen eroamisikiä tarkistettaisiin tarvittaessa täysinä vuosina.
Tarkoituksena on, että alimman vanhuuseläkeiän tavoin, eroamisikä olisi tiedossa useita vuosia ennen tämän esityksen mukaisen eroamisiän täyttämistä, jolloin henkilö voisi suunnitella tulevaisuuttaan ja varautua mahdolliseen eläkkeelle siirtymiseen hyvissä ajoin.”

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8 A
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
(09) 16001
Internat. +358 9 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
puolustusministerio@defmin.fi
www.defmin.fi

Näin ollen Kevan tulisi ohjeistaa asiakkaitaan tässä siteeratun hallituksen esityksen kohdan mukaisesti eikä viittaamalla yleiseen eläkeikään.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8 A
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
(09) 16001
Internat. +358 9 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
puolustusministerio@defmin.fi
www.defmin.fi